

NEOPHODNA JE SOLIDARNOST SVIH PRIJATELJA BiH: Wolfgang Petritsch, bivši visoki predstavnik u BiH

WOLFGANG PETRITSCH: "Još nije izvjesno da će BiH

Piše
Nidžara Ahmetašević

Dayton and Beyond: Perspectives on the Future of Bosnia and Herzegovina (Dayton i nakon njega; perspektive za budućnost Bosne i Hercegovine) zbirka je 17 eseja koje potpisuju ugledni domaći i strani stručnjaci u oblasti prava, ekonomije, kulture i obrazovanja. **Christophe So-**

lioz i Tobias K. Vogel na jedno mjesto su sakupili ideje i razmišljanja **Wolfganga Petritscha, Srđana Dizdarevića, Manfreda Novaka, Jakoba Fincija, Florian Biebera, Zije Dizdarevića, Božidara Matića, Nikole Kovača, Tihomira Loze...** o onome što se dešavalo i dešava u našoj zemlji. Zajedničko je da svi eseji pokušavaju odgovoriti na pitanje da li je i, ako jeste, u kojoj je mjeri Dejtonski mirovni sporazum bio uspješan. Oko jednog se

slažu svi autori; mirovni sporazum potpisan 1995. u gradu Dayton, Ohio, SAD, zaustavio je rat.

NEDOVRŠEN POSAO

Zemlja za koju urednici knjige kažu da prolazi kroz trostruku tranziciju, iz rata u mir, iz jednostranačkog sistema u višestranački, iz planirane na tržišnu ekonomiju, naredne godine doći će na prekretnicu.

Za dvije sedmice na policama u knjižarama širom Evrope, a početkom decembra i u našoj zemlji, naći će se još jedna knjiga o Bosni i Hercegovini; Urednici ove zbirke eseja Christophe Solioz i Tobias K. Vogel ustupili su ekskluzivno Slobodnoj Bosni dijelove knjige koja ima cilj da pokrene široku diskusiju o greškama počinjenim u Bosni, pravcu kojim treba da se dalje zemlja kreće i prijedlozima za poboljšanje trenutne, naizgled bezizlazne, situacije

Foto: REUTERS

Uvod za ovu, zaista značajnu knjigu napisao je bivši Visoki predstavnik u BiH Wolfgang Petritsch koji u naslovu postavlja pitanje koje izražava i osnovnu ideju knjige *Da li je Dayton neuspjeh?* "Obično su odgovori različiti i kreću se od pesimističnog DA do ubjedljivog NE", piše Petritsch i nastavlja. "Očigledno je, prije svih, na građanima BiH da odrede da li je ova, najveća međunarodna intervencija ikada poduzeta, bazirana na humanitarnim osnovama, uspjeh ili propast. Na povratnicima u Kozarac, Drvar ili Bijeljini je da to odgovore, ili na svim onim građanima mnogih drugih zajednica koje su razorene ratom; na onima koji su ponovo počeli sa svojim životima i koji su obnovili imovinu; i naravno, također, na onima koji nisu bili u mogućnosti da se vrate u svoje domove. Međunarodna zajednica, s druge strane, morat će da se upita da li je Dayton bio najbolji mogući sporazum u uslovima u kojima je sklapan. Koje su to lekcije koje mogu biti izvučene iz svega što se desilo, šta možemo naučiti za budućnost i sličnim okolnostima?"

Petritsch priznajući tvorcima Daytonu da su uspjeli zaustaviti rat Sporazumom iz Daytonu naglašava kako on nikada nije bio zamišljen kao pečat na kreiranje samoodržive zemlje. "Da li je čaša do pola puna ili do pola prazna, uveliko je akademsko pitanje", piše bivši Visoki predstavnik ističući da je činjenica da se stanje u zemlji od kraja rata naovamo normaliziralo. "Dok su bosanski problemi još uvijek prije svega problemi zemalja u razvoju, a ne zemalja u tranziciji, sve više pitanja koja se nameću ista su kao u susjednim zemljama; nezaposlenost, korupcija, organizovani kriminal, nedo-

Knjiga o budućnosti BiH

statak vizije za mlade ljude. Ukratko, prava transformacija u održivu i demokratsku evropsku zemlju je još uvijek nedovršen posao - ali se dešava".

Austrijski diplomata konstatuje da su prve poslijeratne godine prošle uglavnom u međunarodnim naporima da se osigura puko preživljavanje uništene zemlje kroz humanitarnu pomoć, povratak izbjeglica i obnova osnovne infrastrukture, uz značajno prisustvo međunarodnih vojnih snaga. Od 1997. godine pristup međunarodne zajednice se promijenio, kao i ovlasti institucija prisutnih u BiH, fokusirajući se na pitanja sigurnosti, slobode kretanja i osnovnih aspekata vladavine. "Česti izbori umjesto da pomognu stvaranju 'instant demokratije' koju su zacrtale arhitekthe Daytonu, proizveli su etnonacionalističku političku podlogu u bukvalno svim od previše nivoa vlasti", uvida Petritsch konstatujući da su se promjene u tom periodu dešavale ali "presporo".

"Uvođenje takozvanih bonskih ovlasti u decembru 1997. godine prebacilo je težište međunarodnog prisustva na stranu napora ka civilnoj implementaciji Sporazuma i dovelo Bosnu bliže statusu protektorata". Ovom rečenicom Petritsch postaje prvi Visoki predstavnik koji je javno nazvao status u kojem se Bosna nalazi protektoratom. On također baca sumnju na uvođenje bosanskih ovlasti i piše da su one još predmet rasprava.

ALIJANSA ZA PROMJENE

"Smrt predsjednika Hrvatske Franje Tuđmana i smjena njegovog jugoslovenskog kolege Slobodana Miloševića, dvojice glavnih krivaca za bosansku tragediju, imali su pozitivan ujecaj na političko okruženje u regionu. Izbjeglice i raseljena lica počeli su se vraćati u velikom broju u nekada nedostižna područja", navodi Petritsch primjer učinjenog napretka. U red onih koji su doprinijeli promjenama, nabolje, Visoki predstavnik stavlja Alijansu za promjene. "Uspjeh bosanske heterogene Alijanse za promjene na izborima 2000. godine, zajedno sa jakim insistiranjem međunarodne administracije na lokalnom vlasništvu procesa promjena ili 'samoodgovornost', dovelo je do značajne promjene u načinu mišljenja. Jasni indikatori značajnog progressa su ekonomske reforme, pozdravljene iz Brisela sa sastanka PIC-a u maju 2000. godine; sistematsko jačanje državnih institucija, uključujući širenje državne Vlade, uspostava državne granične službe, uvođenje jedinstvenih pasoša i ličnih karata, centralna registracija i slično; i na kraju, 2002. ustavne promjene zaključene Sporazumom Mrakovica-

I opstati"!

BONSKE OVLASTI: Uvođenje takozvanih bonskih ovlasti u decembru 1997. godine prebacilo je težište međunarodnog prisustva na stranu napora ka civilnoj implementaciji Sporazuma i dovelo Bosnu bliže statusu protektorata

Sarajevo. Usljedio je prijem u Vijeće Evrope i početak rada na ispunjenju Mape puta EU. Bosna je 2002. godine djelovala sigurno – iako ne nepovratno – na putu ‘od Daytona do Evrope’”.

Nastavak pozitivnih promjena Petritsch vidi i danas i to kroz građenje institucija kao što je državno ministarstvo odbrane i državna obavještajna služba, te “**krhki nastavak reformi pravosuđa, uključujući formiranje državnog suda**”. No sve to, smatra autor predgovora za knjigu koja razmatra BiH deset godina nakon Daytona, “**ne bi trebalo skrenuti pažnju sa činjenice da ima još puno da se radi. Provođenje novih zakona očigledno je u zaostatku**”. Kao i većina autora u knjizi, autor uvodnika iznosi mišljenje da su ustavne promjene ključ daljeg napretka. “**To, ipak, treba hitno biti propraćeno obnovljenim naporima da se ponovo izgradi ustavna osnova zemlje. Uz pomoć međunarodne zajednice – u onome što je najvjerovatnije njen krucijalni zadatak prije predaje vlasti – Bosna mora da se transformiše u pragmatičan i održiv politički model. Zaključati dejtonska pravila, osloboditi sistem mnogih nefunkcionalnih elemenata (posebno nebrojenih nivoa vlasti) i odlučno krenuti ka približavanju EU modelu vladavine, osnovni su elementi koji moraju dominirati u 2005. godini. Do tada, možemo se nadati da će**

BiH i KOSOVO: Za Bosnu i međunarodnu zajednicu godina 2005. neće samo nuditi mogućnosti opskrbe. To je također godina Kosova i zajednice Srbije i Crne Gore. Za očekivati je da će pitanje Kosova preokupirati evropski raspored za Balkan. Zato je još važnije za Bosnu i prijatelje Bosne da hrabro krenu na putu ka Evropi

Bosna doći na pola puta pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa Briselom i da će se priključiti programu Partnerstvo za mir. Činjenica da je nova Evropska komisija prebacila Bosnu iz odgovornosti Direkcije za vanjske odnose na Direkciju za proširenje, jasan je nagovještaj da je Brisel nadogradio svoj dosje Zapadnog Balkana”.

Ključ za sada tako bitno potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, smatra Wolfgang Petritsch kao i mnogi drugi poznavaoći situacije u BiH, jeste uspostava minimuma postojanja funkcionalnih i operativnih državnih instituci-

OTKLJUČAVANJE BOSANSKE BUDUĆNOSTI - TIHOMIR LOZA

Parodija demokratije

Knjiga koju otvara pomalo provokativan uvod bivšeg Visokog predstavnika, zaključena je tekstom dugogodišnjeg novinara, sada jednog od glavnih urednika lista *Transition* Tihomira Loze. U tekstu pod naslovom *Otključavanje bosanske budućnosti* Loza piše da je Bosni hitno potreban dijalog među njenim građanima o tome u kakvoj državi žele živjeti, a kako bi doseg-nuli konsenzus po osnovnim pitanjima. Loza konstatuje da prema stavu domaćih, ali i stranih poznavalaca situacije u Bosni, mirovni i proces građenja nacije od 1995. godine naovamo nije doživio veliki uspjeh. “**Došlo je vrijeme da se pojavi nova generacija, generacija političara, poslovnih ljudi i profesionalnih lidera koji bi trebali biti u mogućnosti i biti radi da povedu zemlju naprijed. Više nego dovoljno finansijskih sredstava i ekspertize bačeno je u Bosnu od 1995. godine za njen novi razvojni potencijal koji treba da se pojavi na horizontu. Ali, ako se spustite dolje i prohodate bosanskim životom, naići ćete na more sumnjivih i maglovitih, začinjnih sa par**

izuzetaka od pravila. Da pojednostavimo, Bosna ne funkcioniše i ne čini se da će početi uskoro”, piše Loza. Sadašnju situaciju u bosanskoj politici i vlasti Loza naziva “**parodijom demokratije**”, navodeći da ništa što je suštinski bitno nije riješeno bez pritiska OHR-a ili američke ambasade. “**To što Bosanci ne posjeduju procese promjena, znači da oni ne mogu istinski vjerovati u njih i onda ne mogu potpuno niti sudjelovati u njima, niti preuzeti odgovornost**”. Razlog zašto je tako ne vidi u tome što međunarodna zajednica sprečava lokalne političare da preuzmu proces, nego zato jer se oni ne slažu među sobom o tome kakva treba biti naša zajednička budućnost. “**Istina je da je malo vjerovatnoće da će Bosanci čak i početi diskutovati o budućnosti konstruktivno među sobom bez međunarodnog posredovanja. Zato, ne može biti prave izlazne strategije za međunarodnu zajednicu u Bosni dok Bosanci ne počnu rješavati bosanske probleme, pa makar to značilo da se moraju pomiriti na neki način**”.

ja. Zemlja zbog toga mora da unaprijedi lokalne izvršne kapacitete.

NOVA GENERACIJA LIDERA

Jedan od problema za normalizaciju stanja u zemlji, prema Petritschu, jeste “odsustvo ‘bosanskog identiteta’, taj neophodni osjećaj zajedničke svrhe i građanske dogovornosti, što je najteže dostići nakon ovog ‘ne-civilizovanog rata’, što je ne samo zaustavilo zemlju da se pridruži programu Partnerstvo za mir na Samitu u Istanbulu u junu 2004. godine, nego ugrožava pritisak za nastavak ustavnih reformi. Građenje države u Bosni će na kraju propasti ako mnogo jasniji i mnogo efikasniji sistem vladavine ne bude uspostavljen. To ne može biti nametnuto odozgo ili izvana. Ono što je prijeko potrebno je pokret inspirisan željom za građanskim društvom, velika domaća koalicija istomišljenika, onih koji će nositi budućnost Bosne, koji teže da imaju mjesto u modernoj Evropi”. Za to je potrebna nova generacija lidera. “**Pitanje liderstva, u skladu sa bilo kakvom diskusi-**

jom o vlasti, posebno je osjetljivo u multietničkoj zemlji. Glasачka apatija, generalna pasivnost i tendencija elita da se pokori međunarodnoj zajednici u bilo kojem trenutku, mora biti zamijenjena lokalnim inicijativama. Evropa, u zamjenu, mora ponuditi otvoreno partnerstvo. Napravimo ‘evropsku perspektivu stvarnom’, poručuje bivši Visoki predstavnik. “**Da budemo sigurni, Evropa je najubjedljiviji ‘vukući faktor’ za prihvatanje i aktivnu podršku promjenama. Ipak, velike prepreke koje sprečavaju Bosnu, na tako puno načina od preokreta ka normalizaciji ne mogu biti prevaziđene lako. Upornost i dugotrajna perspektiva su osnova**”.

I pored pozitivnih poruka, Petritsch na kraju konstatuje da nema načina da proces normalizacije stanja u Bosni prođe bezbolno, niti da traje kratko. “**Za Bosnu i međunarodnu zajednicu godina 2005. neće samo nuditi mogućnosti opskrbe. To je također godina Kosova i zajednice Srbije i Crne Gore. Za očekivati je da će pitanje Kosova preokupirati evropski raspored za Balkan. Zato je još važnije za Bosnu i prijatelje Bosne da hrabro krenu na putu ka Evropi**”, zaključuje Wolfgang Petritsch. ♦